

Всесвітній день боротьби з ТУБЕРКУЛЬОЗОМ

24 Березня

Так як туберкульоз може мати різну локалізацію, для виявлення позалегенового туберкульозу можуть призначити:

- ультразвукову діагностику (УЗД);
- магнітно-резонансну томографію (МРТ);
- комп'ютерну томографію (КТ);
- відеоторакоскопію (для відбору тканини на гістологію);
- бронхоскопію.

В будь-якому разі пацієнта мають максимально дообстежити, щоб підтвердити або виключити туберкульоз.

На обстеження скеровує сімейний лікар, який у разі необхідності та для підтвердження діагнозу може направити на консультацію фтизіатра.

Захворіти на туберкульоз може будь-хто, однак є групи ризику, які більш вразливі перед туберкульозом:

- діти і дорослі, які мали близький або осередковий контакт з особою із захворюванням на ТБ;
- діти і дорослі, які живуть з ВІЛ;
- особи, які працюють або працювали в минулому у виробничих умовах із впливом діоксиду кремнію (головним чином, шахтарі і працівники металургійної галузі);
- особи, які перебувають в ізоляторі тимчасового утримання; особи, узяті під варту, або засудженні до позбавлення волі, які перебувають в слідчих ізоляторах/установах виконання покарань; особи, які звільнилися із місць позбавлення волі; персонал, в т.ч. медичний, слідчих ізоляторів та установ виконання покарань;
- медичні працівники;
- особи з вперше виявленими фіброзними залишковими змінами в легенях, які не отримували лікування від ТБ;
- особи з захворюваннями, що призводять до ослаблення імунітету (зловживання новотворення, цукровий діабет, отримання

імуносупресивної терапії, отримання терапії інгібітором ФНП-α);

- особи, які зловживають алкоголем чи вживають наркотики;
- мігранти, в тому числі, внутрішньо переміщені особи;
- військовослужбовці;
- особи, які перебувають за межею бідності (зокрема, особи, які перебувають на обліку як малозабезпечені);
- особи без визначеного місця проживання;
- особи, які раніше лікувались від ТБ;
- особи з хронічними респіраторними захворюваннями;
- особи із захворюванням на пневмонію; курці;
- особи із дефіцитом харчування або особи з індексом маси тіла ≤ 18 ;
- особи із гастректомією або шлунково-кишковим шунтуванням;
- особи із хронічною нирковою недостатністю;
- особи старші 60 років;
- вагітні (а також жінки у післяпологовому періоді протягом 3 місяців після пологів);
- особи, які перебувають у ЗОЗ психо-неврологічного профілю;
- особи, які живуть у притулках.

Найпростішим інструментом систематичного скринінгу є опитувальник, який людина може пройти самостійно за посиланням <https://tbtest.phc.org.ua/> або звернувшись до лікаря.

При відповіді "Так" хоча б на одне з питань скринінгової анкети, необхідно пройти подальше обстеження на туберкульоз у сімейного лікаря!

Діагностика та лікування туберкульозу в Україні безкоштовні.

ЦЕНТР
ГРОМАДСЬКОГО
ЗДОРОВ'Я

ЛІКВІДУЄМО
ТУБЕРКУЛЬОЗ

ЦКПХ

Дихаєш? Значить це стосується тебе!

Туберкульоз:
що потрібно знати, щоб
захистити себе і близьких
**І пам'ятайте туберкульоз
виліковний!**
ТБ — не подолає тебе!

Туберкульоз – інфекційне захворювання, спричинене мікобактерією туберкульозу, яка найчастіше вражає легені.

Більшість українців вважає, що туберкульоз – це хвороба безпритульних або людей з нарко чи алкозалежністю. Натомість, щороку в Україні реєструють десятки тисяч нових випадків захворювань і лише 8-10% з них – у соціально-незахищених громадян.

Факти про туберкульоз

- У світі хворіє близько 10 млн людей
- Туберкульоз повністю виліковний (в арсеналі медицини є ефективні ліки проти цього захворювання)
- Лікування туберкульозу в Україні безоплатне (держава забезпечує лікувальні протитуберкульозні заклади всіма необхідними протитуберкульозними препаратами)
- На туберкульоз може захворіти будь хто
- Туберкульоз – це не соромно
- Туберкульоз не передається через речі хворого
- Народні засоби безсилі проти туберкульозу
- Тривала ізоляція у більшості випадків не обов'язкова (лікування туберкульозу можливе не тільки стаціонарно, а й під амбулаторним наглядом)
- Важлива вчасна діагностика туберкульозу (чим раніше виявлено захворювання, тим краще воно піддається лікуванню)
- Туберкульоз може вражати всі органи і системи, крім волосся і нігтів

Профілактика туберкульозу

За статистикою, мікобактерією туберкульозу інфіковані (мають латентну туберкульозну інфекцію) 25% населення у світі, але завдяки роботі імунної системи, захворювання на туберкульоз протягом життя розвивається лише у 5-15%

Фактори, які підвищують ризик розвитку туберкульозу після інфікування:

- контакт протягом останніх двох років з людиною, хворою на туберкульоз;
- ВІЛ-інфекція;
- лікування імуносупресантами, препаратами анти-ФНП-α, гемодіаліз, перитонеальний діаліз, підготовка до трансплантації органів чи кісткового мозку;
- уроджені імунодефіцитні стани;
- ознаки силікозу та/або антракосилікозу.

При наявності хоча б одного з цих факторів, зверніться до свого сімейного лікаря, який організує діагностику латентної туберкульозної інфекції та, за потреби, призначить профілактичне лікування.

Сила БЦЖ

БЦЖ – це жива вакцина з настільки ослабленими мікобактеріями, що вони не здатні викликати захворювання.

БЦЖ – вакцина, яка попереджає розвиток тяжких генералізованих форм, таких як туберкульозний менингіт та міліарний туберкульоз, що можуть призводити до летальних випадків.

Вони особливо небезпечні протягом перших років життя дитини. Без щеплення вакциною БЦЖ у дитини, яка захворіла на туберкульоз, зростає ризик смерті.

Тому цю вакцину вводять так рано – на 3-5 день життя.

Це рекомендований вік вакцинації, однак щеплення можна провести і старшому віці, якщо дитина не інфікувалась мікобактерією туберкульозу.

Симптоми туберкульозу

- кашель, що триває понад 2 тижні;
- незначний підйом температури тіла до 37-37,2°C, що тримається понад тиждень, при тяжких формах – виражена лихоманка;
- підвищене потовиділення вночі;
- зниження працездатності, загальна втомлюваність;
- безпричинне зниження маси тіла;
- втрата апетиту;
- задишка (ускладнене та прискорене дихання) при фізичних навантаженнях;
- при важких формах туберкульозу може бути кров у мокротинні.

Як діагностують туберкульоз?

Передумовами для діагностики туберкульозу є наявність симптомів. Вони можуть зустрічатись як по окремі, так і усі разом.

Для діагностики туберкульозу проводять:

- молекулярно-генетичне дослідження (коли у пацієнта беруть біологічний матеріал, наприклад мокротиння, а у дітей кал);
- рентгенологічне обстеження.

ТУБЕРКУЛЬОЗ

— це інфекційне захворювання, яке викликає мікобактерія туберкульозу.

Найбільш поширеним є туберкульоз легень, але хвороба може вражати й інші органи та системи організму.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я туберкульоз, попри свою виліковність, належить до десятка хвороб з високою смертністю. Близько третини всіх випадків захворювання на туберкульоз не діагностуються, і люди не отримують ефективного лікування.

Переважно це пов'язано з тим, що симптоми туберкульозу на початкових стадіях часто схожі на нездужання чи респіраторне захворювання і люди відкладають візит до лікаря. Але саме раннє виявлення туберкульозу є запорукою успішного лікування та попередження його поширення.

Туберкульоз можна успішно вилікувати, якщо вчасно виявити його та дотримуватися усіх рекомендацій щодо лікування. Лікування від туберкульозу безкоштовне.

Детальніше про те як отримати допомогу при туберкульозі

ОСНОВНІ СИМПТОМИ ТУБЕРКУЛЬОЗУ:

- періодичний кашель, що триває понад 2 тижні;
- незначний підйом температури тіла до 37-37,2°C, що тримається понад тиждень, при тяжких формах – виражена лихоманка;
- підвищене потовиділення вночі;
- безпричинне зниження маси тіла;
- зниження працездатності, загальна втомлюваність;
- втрата апетиту;
- задишка (ускладнене та прискорене дихання) при фізичних навантаженнях.

Якщо у вас наявні ці симптоми, обов'язково зверніться до свого сімейного лікаря.

Туберкульоз передається від людини, яка хворіє на відкриту форму (туберкульоз з бактеріовиділенням), до іншої людини.

У більшості випадків передача відбувається повітряним (аерогенним) шляхом під час кашлю, розмови, чхання.

Туберкульоз розвивається поступово, протягом кількох тижнів, інколи місяців. За статистикою, мікобактерією туберкульозу інфіковані 25% населення у світі, але завдяки роботі імунної системи, захворювання на туберкульоз протягом життя розвивається лише у 5-15% людей.

Ризик інфікування туберкульозу залежить від:

- тривалості та інтенсивності контакту з людиною, яка хворіє на туберкульоз;
- від кількості бактерій, які вдихає здорова людина;
- стану імунітету людини.

Фактори, які підвищують ризик захворювання на туберкульоз:

- контакт протягом останніх двох років з людиною, хворою на туберкульоз;
- якщо людина хворіла на туберкульоз у минулому;
- наявність захворювань, що призводять до значного зниження імунітету (ВІЛ-інфекція, цукровий діабет, онкологічні захворювання тощо);
- лікування преднізолоном або іншими препаратами, що знижують імунітет;
- трансплантація органів чи кісткового мозку;
- куріння, вживання алкоголю чи наркотиків;
- наявність хронічних респіраторних захворювань;
- дефіцит харчування.

При наявності одного з цих факторів, зверніться до свого сімейного лікаря для організації діагностики туберкульозної інфекції та у разі потреби призначення профілактичного лікування.

ОПИТУВАЛЬНИК РИЗИКУ ВИНИКНЕННЯ ТУБЕРКУЛЬОЗУ

ЦЕНТР
ГРОМАДСЬКОГО
ЗДОРОВ'Я

МІНІСТЕРСТВО
ОХОРОНИ
ЗДОРОВ'Я
УКРАЇНИ

- 1 Чи є у Вас кашель або покашлювання, яке триває понад два тижні?
- 2 Чи відчували Ви протягом останніх місяців підвищену втомлюваність та слабкість?
- 3 Чи є у Вас підвищена пітливість, особливо вночі?
- 4 Чи зменшилась вага Вашого тіла з невизначених причин?
- 5 Чи є у Вас протягом останнього часу підвищення температури тіла, навіть незначні підвищення — до 37-37,2°C?
- 6 Чи турбує Вас іноді біль у грудній клітці?
- 7 Чи є у Вас задишка при незначному фізичному навантаженні?
- 8 Чи мали Ви контакт з людиною, яка хворіє на туберкульоз, протягом останніх двох років?
- 9 Чи хворіли Ви на туберкульоз у минулому?
- 10 Чи маєте Ви хронічне захворювання, яке призводить до зниження імунітету?
- 11 Чи отримуєте Ви лікування преднізолоном або іншими препаратами, які знижують імунітет?
- 12 Чи проводилась Вам трансплантація органів/кісткового мозку?
- 13 Чи характерне для Вашого життя хоча б одне з зазначеного: міграція, тривале проживання/перебування у прихистках, надмірне вживання алкоголю, куріння, вживання наркотичних засобів?

Якщо ви відповіли «Так» на будь-яке з питань — вам варто звернутися до сімейного лікаря для проведення обстеження та отримання рекомендацій щодо профілактики.

Пам'ятайте, туберкульоз — це хвороба, що успішно лікується при вчасному виявленні та дотриманні усіх рекомендацій щодо лікування

ТУБЕРКУЛЬОЗ

симптоми та профілактика

За матеріалами
Центру громадського здоров'я

- кашель понад 2 тижні
- підвищена втомлюваність та слабкість
- задишка при незначному фізичному навантаженні
- біль в грудній клітині

підвищена температура тіла (навіть до 37-37,2°C);

підвищене спітніння, особливо вночі

зменшення маси тіла з невідомих причин

Якщо ви помітили схожі симптоми у себе чи своїх близьких – якомога швидше зверніться до лікаря! Чим раніше буде розпочато лікування, тим більше шансів на його успіх.

Основні симптоми туберкульозу легень:

- ❖ кашель більш як 2-3 тижні;
- ❖ мокрота;
- ❖ кровохаркання;
- ❖ підвищена температура тіла понад тиждень;
- ❖ задишка;
- ❖ біль у грудній клітці;
- ❖ поганий апетит;
- ❖ постійна слабкість;
- ❖ втрата ваги;
- ❖ підвищена пітливість, особливо вночі;
- ❖ локалізовані хрипи та часті застуди.

Слайд 8

ЦЕ ПОТРІБНО ЗНАТИ ПРО ТУБЕРКУЛЬОЗ!

Основні симптоми туберкульозу:

Кашель

Кашель, що триває понад 2-3 тижні

Потовиділення

Рясне потовиділення вночі

Слабкість

Відчуття слабкості

Вага

Безпричинна втрата ваги

Температура

підвищення температури тіла до 37°C і більше
без видимої на те причини,
що триває понад тиждень

За наявності хоча б декількох
із перерахованих симптомів
необхідно звернутися
до дільничного лікаря
за місцем проживання
для обстеження на туберкульоз

ПАМ'ЯТАЙТЕ

На відкритому просторі
ризик зараження туберкульозом менший,
ніж у закритому приміщенні

ВАЖЛИВО ЗНАТИ

Одна людина,
хвора на туберкульоз,
здатна заразити десятьох!

УВАГА ТУБЕРКУЛЬОЗ !

Шляхи передачі :

- повітряно-краплинним шляхом (при кашлі, чханні хворого туберкульозом);
- побутовим шляхом (через предмети ужитку: посуду, рушники, постільне приладдя та ін.);
- аліментарним шляхом (через продукти харчування : м'ясо, молоко хворих тварин)

УВАГА! Часто туберкульоз протікає у формі звичайної застуди або пневмонії.

Симптоми при туберкульозі:

тривалий
кашель

нічна
пітливість

зниження
ваги

слабкість

підвищення
температури
до 37,5 °C

кровохаркання

ПРИ ТУБЕРКУЛЬОЗІ ВРАЖАЮТЬСЯ: ЛЕГЕНІ, ЛІМФОВУЗЛИ, НІРКИ, КІСТКОВА СИСТЕМА, МОЗОК, ОРГАНИ ЗОРУ.

Хто знаходиться в групі ризику

курці

літні люди і люди з
хронічними захворюваннями

діти

ПРОФІЛАКТИКА :

- Здоровий спосіб життя, правильне харчування
- Відмова від паління
- Регулярне вологе прибирання, провітрювання приміщень
- Підвищення імунітету (гартування, вживання їжі багаті вітамінами, зайняття фізкультурою)
- Особиста гігієна, в т.ч. індивідуальний посуд.
- Щорічне флюорографічне обстеження

ПРОЙДИ ФЛЮОРОГРАФІЮ! БЕРЕЖИ СВОЄ ЗДОРОВ'Я!